

Státní závěrečná zkouška z magisterského studijního programu

Mediální studia

SZZk se skládá ze dvou hlavních částí:

A. Obhajoby diplomové práce,

B. Zkoušky z níže uvedených předmětů.

Předměty SZZk jsou vymezeny dvěma základními okruhy, z nichž jeden vychází z povinných kursů oboru a druhý z povinných kursů specializace:

1. Teorie a analytické přístupy v mediálních studiích

Témata tohoto okruhu jsou obsahově pokrytá předměty teoretického základu, tj. kursy *Teorie médií, Teorie kultury, Teorie komunikace, Teorie interpretace, Metody a techniky výzkumu 1 a 2* a předměty profilujícího základu – *Teorie textu a Teorie obrazu*.

2. Teoreticko-analytická specializace: mediální studia

Témata tohoto okruhu jsou obsahově pokrytá povinnými předměty specializace, tj. kursy *Mediální studia 1 a 2, Historie světových médií a Historie českých médií, Kvalitativní výzkum v mediálních studiích a Kvantitativní výzkum v mediálních studiích*.

ad A) SZZk začíná veřejnou obhajobou diplomové práce. Aby student mohl přistoupit k druhé části zkoušky, musí nejprve obhájit předloženou diplomovou práci.

Průběh obhajoby:

- 1) Student představí svoji práci, její předmět, metodiku a klíčová zjištění (v rozsahu cca 10 min.);
- 2) Prezentace posudku vedoucího práce;
- 3) Prezentace posudku oponenta;
- 4) Reakce studenta na posudky;
- 5) Diskuse (student reaguje na otázky členů komise a přítomných);
- 6) Porada komise o zhodnocení práce (za nepřítomnosti studenta a veřejnosti);
- 7) Zveřejnění hodnocení práce.

Celková délka obhajoby je cca 30 minut.

Obhajoba diplomové práce je veřejná, s výjimkou části 6.

ad B) Zkouška začíná písemnou a pokračuje ústní částí.

Ba) Písemná část

K písemné části student přistupuje po úspěšné obhajobě diplomové práce. Student vypracovává odpovědi na 20 otázek, které pokrývají okruh **1** (*Teorie a analytické přístupy v mediálních studiích*) po dobu max. 120 minut.

Písemná část je hodnocena členy komise bodováním. Ke splnění této části zkoušky je třeba dosáhnout minimálně 70 bodů (ze 100 možných).

Pokud student neuspěje u písemné části SZZk, nemůže pokračovat ústní částí SZZk a musí celou druhou část SZZk (B) absolvovat v dalším termínu.

Bb) Ústní zkouška

K ústní zkoušce student přistupuje až poté, co obhájil svou diplomovou práci a prospěl u písemné části SZZk.

Předměty ústní části SZZk jsou vymezeny uvedenými dvěma skupinami okruhů (1. *Teorie a analytické přístupy v mediálních studiích* a 2. *Teoreticko-analytická specializace: mediální studia*), v rámci nichž si student vylosuje témata (dle aktuálních okruhů zveřejněných na webových stránkách katedry), ze kterých bude zkoušen.

K této části zkoušky je student povinen **předložit seznam odborné literatury**, kterou v průběhu studia nastudoval a z níž se na SZZk připravoval (literatura uvedená na seznamu může být využita při specifikaci vylosovaných okruhů na konkrétní otázky; k seznamu může být rovněž přihlédnuto při pokládání doplňujících otázek, které se mohou týkat v seznamu uvedených položek).

Seznam literatury by měl obsahovat nejméně 20 položek, mezi něž se nezahrnují texty učebnicového typu. V seznamu by měla být uvedena minimálně polovina titulů, které byly v předmětech typu A (viz seznam výše) deklarovány jako povinná literatura. Uvedení titulu v seznamu literatury je chápáno jako čestné prohlášení, že student daný titul prostudoval a je kompetentní referovat o jeho obsahu u zkoušky.

Ad 1. V rámci *Teorie a analytické přístupy v mediálních studiích* si student vylosuje dva z níže uvedených okruhů, ze kterých bude zkoušen a v rámci nichž mu budou kladeny otázky.

Ad 2. V rámci *Teoreticko-analytické specializace: mediální studia* si student vylosuje dva z níže uvedených okruhů, ze kterých bude zkoušen a v rámci nichž mu budou kladeny otázky.

Každá část SZZk (je hodnocena samostatnou známkou).

Celková délka ústní zkoušky je cca 60 minut.

*Všechny níže uvedené podklady k přípravě k SZZk mají charakter **okruhů** – nejedná se o konkrétní otázky, které budou u SZZk položeny.*

Otázky budou studentovi/ce kladeny zkoušejícími a student/ka na ně musí být schopen/a reagovat na základě přípravy, a prokázat tak orientaci ve studovaném oboru.

1. TEORETICKÉ A ANALYTICKÉ PŘÍSTUPY V MEDIÁLNÍCH STUDIÍCH

Student si vylosuje dva z okruhů, z nichž bude zkoušen (jeden ze skupiny okruhů 1.1–1.15, druhý ze skupiny okruhů 1.16–1.30):

- 1.1 **Média a veřejné mínění** (Lippmann, stereotyp a pseudosvět, vytváření souhlasu; zpravodajské hodnoty; propaganda /Herman a Chomsky/; politická ekonomie médií).
- 1.2 **Média jako poselství** (technologický determinismus, torontská škola /Innis, McLuhan/: servomechanismus, globální vesnice, časově/prostorově předpojatá média, horká/chladná média, zrychlení a narušení).
- 1.3 **Televize a kult zábavy** (Eco: paleotelevize/neotelevize; Postman, kniha a televize jako protikladné cesty poznání).
- 1.4 **Média, spektakl a simulakra** (simulace a spektaklizace, hyperrealita, dějiny simulaker /Debord, Baudrillard/).
- 1.5 **Nová média a infromatická bomba** (masová vs. síťová média /Virilio, Manovich/: pět principů nových médií, technologická konvergence).
- 1.6 **Vysoká versus populární kultura** (estetický hierarchismus, sociologie kulturních rozdílů).
- 1.7 **Symbolické násilí v kultuře** (teorie sociální a kulturní distinkce P. Bourdieuho, symbolické násilí v kultuře).
- 1.8 **Kultura a ideologie** (vývoj konceptu ideologie, pejorativní a neutrální pojetí ideologie; sociologie vědění).
- 1.9 **Teorie a kritika spotřební kultury** (vybrané teorie spotřební kultury a vybrané kritické přístupy ke konzumerismu a spotřební společnosti: T. Veblen, P. Bourdieu, G. McCracken, J. Heath, W. Haug, H. Marcuse, T. Adorno, K. Galbraith, G. Ritzer, K. Soper, E. Kohák).
- 1.10 **Kulturní a kreativní průmysly** (tvorba, produkce a distribuce kulturního obsahu; právní regulace tvorby a distribuce kulturního obsahu; sociologie kreativní práce; aktuální problémy práce v kultuře a kulturních průmyslů).
- 1.11 **Informace a komunikace** (pojem a charakteristiky informace; zpráva–informace–poznatek; kybernetické zkoumání komunikace: signál, šum, kanál; informace, redundance a entropie; dopady teorie informace na chápání komunikace).
- 1.12 **Sémiotika a komunikace** (vztah sémiotiky a komunikace, klasifikace kódů /dle Eca/: unilaterální vs. bilaterální pojetí znaku a jejich vliv na zkoumání komunikace; sémiotická analýza textu).
- 1.13 **Rétorika, hermeneutika a komunikace** (modelové typy rétorických teorií a směrů: rétorika jako model přesvědčovací komunikace, jako nástroj výchovy a vzdělání /Quintilianus/ a jako teorie textu a stylistika; hermeneutika a předporozumění, hermeneutický kruh /Gadamer/).
- 1.14 **Lingvistické přístupy ke komunikaci** (teorie řečových aktů; klasická teorie zdvořilosti; Griceho princip kooperativního jednání; entometodologická konverzační analýza).
- 1.15 **Psychologické a kognitivní přístupy ke komunikaci** (lidský mozek, mysl a vědomí ve vztahu ke komunikaci; Dunbar: grooming; Watzlawickova pragmatika lidské komunikace; Berneho transakční analýza; teorie asertivity).

- 1.16 Výzkum podavatele sdělení: jednotlivců i mediálních organizací** (kvantitativní a kvalitativní možnosti zkoumání novinářské činnosti, výzkum mediální organizace; dotazníkové šetření, zúčastněné pozorování, hloubkové rozhovory; příklady z historie výzkumu médií).
- 1.17 Kvantitativní analýza mediálních obsahů** (postup výzkumu, možnosti konstrukce vzorku, kódovací kniha, výhody/nevýhody, využití v praxi).
- 1.18 Možnosti kvalitativního výzkumu mediálních obsahů** (sémiotická analýza; lingvistické přístupy k obsahu; možnosti interpretace; hermeneutika).
- 1.19 Výzkum mediálního publika** (kvantitativní a kvalitativní přístupy, jejich výhody a nedostatky; dotazníkové šetření, zúčastněné pozorování, ohniskové skupiny).
- 1.20 Výzkum účinků masových médií** (procesuální přístupy, teorie konsonance a disonance, dvoustupňová komunikace a teorie názorových vůdců, Lasswell, Lazarsfeld, Katz, teorie užití a uspokojení, spirála mlčení, teorie agenda setting, kultivační analýza, Noelle-Neumannová, GUMG).
- 1.21 Vymezení textu v mediálních studiích** (co je a co není text; text vs. podobné pojmy: diskurs, dílo; kritéria textuality; text a kontext, chápání kontextu v sociálních vědách; proměny chápání textu v elektronickém prostředí: digitálnost, interaktivita, hypertextualita).
- 1.22 Základní subjekty mediální komunikace** (autor/produktor vs. příjemce/recipient mediálního sdělení: vnětextový subjekt empirického autora /reálný autor/ vs. vnitřnětextový autorský subjekt /modelový autor, autor jako funkce textu/; empirický čtenář vs. modelový čtenář; proměny subjektů autora a čtenáře v elektronickém prostředí).
- 1.23 Možnosti analýzy textu v sociálních vědách** (specifika kvalitativního zkoumání textu v sociálních vědách vs. kvantitativní přístup k textu; vybrané kvalitativní analytické přístupy k textu: etnometodologická konverzační analýza, diskursivní analýza, kritická analýza diskursu, Barthesova strukturální analýza textu ad.)
- 1.24 Obraz a mediální teorie obrazu** (šíře pojmu obraz; specifika obrazu jako média, obraz vs. text; rétorika obrazu /Barthes/: denotované/konotované sdělení; kódování obrazu: fotografie vs. kresba/karikatura; podobnost/nápodoba vs. fikce /Goodman/; perspektiva a realismus; zobrazovací technologie a média).
- 1.25 Analogový (chrono)fotografický obraz jako médium** (specifika fotografického obrazu; fotografie jako „sdělení bez kódu“ /Barthes/; fotografický diskurs a zpravodajské médium, objektivita fotografie, dokumentárnost vs. umění; filmový a televizní obraz; role /chrono/fotografického obrazu v médiích).
- 1.26 Technický obraz a postfotografie** (pojem technického obrazu /Flusser/ a jeho vlastnosti, technický obraz vs. tradiční obraz, mediální abstrakce, role technických aparátů; pojem postfotografie /Batchen/, digitální obrazy a jejich vlastnosti, manipulace a simulace; role digitálních obrazů v médiích).
- 1.27 Pojem interpretace** (základní charakteristiky interpretace; druhy interpretace; fáze percepčního, recepčního, interpretačního a hodnotícího procesu).
- 1.28 Interpretování textu** (percepce a recepce; exegeze, kritika, recenze, hodnocení; další užití textu; aluze, parodie, didaktická interpretace).
- 1.29 Komično a smích** (pojem komična; ironie, vtip, humor; Aristotelés, Freud, Bergson, Eco a teorie komiky/humoru/smíchu).
- 1.30 Estetická a umělecká hodnota** (pojmy poetika a/vs. estetika; přístupy k estetice; recepční estetika; umělecká hodnota, kýč).

2. TEORETICKO-ANALYTICKÁ SPECIALIZACE: MEDIÁLNÍ STUDIA

Student si vylosuje dva z okruhů, z nichž bude zkoušen (jeden ze skupiny okruhů 2.1–2.8, druhý ze skupiny okruhů 2.9–2.20):

- 2.1 Mediální studia jako obor, kontury a typologie teorií médií** (zdrojové disciplíny zkoumání médií; základní oblasti výzkumu; etapy vývoje myšlení o médiích; 4 typy teorií podle D. McQuaila; sociocentrické a mediocentrické teorie).
- 2.2 Typologie komunikace a komunikační modely** (přímá a zprostředkovaná komunikace; intrapersonální/interpersonální/skupinová/celospolečenská, specifika „masové komunikace“; typologie podle Thompsona: přímá interakce/zprostředkovaná interakce/ zprostředkovaná kvaziinterakce; přenosový model/kulturální model komunikace; 4 typy komunikace dle Bordewijka a Khaana: ilokuce, registrace, konzultace, konverzace).
- 2.3 Účinky médií** (typologie účinků: kognitivní/afektivní/behaviorální; krátkodobé/dlouhodobé, záměrné/nezáměrné; způsoby zkoumání účinků médií, vývoj výzkumu účinků médií).
- 2.4 Masová kultura a její kritika** (možné definice masové kultury; zdroje a argumenty kritiky masové kultury; Frankfurtská škola a její hlavní představitelé; pojetí vysoké a nízké kultury; midcult; popkultura; model základny a nadstavby a masová kultura, Birminghamská škola).
- 2.5 Technologický determinismus** (hlavní představitelé, hlavní myšlenky; technologie jako extenze člověka; medium je sdělení; studená a horká média; Innis, McLuhan, Postman ad.).
- 2.6 Výzkum zpravodajství: výběr událostí do zpráv** (koncept gatekeepingu, několikastupňový gatekeeping; koncept zpravodajských hodnot, zpravodajské hodnoty dle Galtunga a Rugeové, vliv zpravodajských hodnot na zahraniční zpravodajství; negativita ve zpravodajství).
- 2.7 Výzkum zpravodajství: obsahy** (možnosti zkoumání zpravodajských obsahů; agenda zpravodajství; normativní požadavky: objektivita, nestrannost, vyváženost; reprezentace sociodemografických skupin; zprávy a/jako reflexe skutečnosti).
- 2.8 Mediální systém** (složky mediálního systému; možnosti analýzy mediálního systému; přístup Hallina a Manciniho a jejich typologie mediálních systémů; mediální systém jako soubor interakcí: ekonomických, symbolických, politických, pozornosti).

- 2.9 Počátky masové komunikace, její proměny na začátku novověku a role médií v době přechodu od tradiční k moderní společnosti** (knihtisk; předchůdci periodického tisku; raně novověké mediální systémy; raná čtenářská veřejnost; lid a nová média; první periodika; technologické a organizační inovace v médiích; právní rámec, cenzura; počátky moderního národního státu; sociální, ekonomické, politické proměny; problematika svobody tisku; „moderní“ novinářské prostředí – mezi svobodnou konkurencí a monopolem; média jako prostředek politického soupeření – př. Anglie, USA, Francie aj.);
- 2.10 Média ve světě v 19. století** (průmyslová revoluce a média; rozvoj nových technologií, dopravy aj.; elitní/masový tisk, stranický tisk, vývoj vztahů státu a tisku; podnikání v médiích, konkurenční boj vydavatelů; profesionalizace novinářů; zpravodajské agentury a jejich mezinárodní rozměr: Havas, Reuter, Wolff, Associated Press; sféry vlivu; počátky globální komunikace).
- 2.11 Česká média v 19. století** (tištěná média v době národně-emancipačního procesu první půle 19. století: vývoj novin a časopisů do roku 1848, během revoluce 1848–1849 a po nástupu neoabsolutismu; hlavní periodika a osobnosti; tiskové poměry a cenzurní praxe; rozvoj politického tisku od 60. let 19. století: tisk jako reprezentant politické veřejnosti; postupná proměna veřejné sféry; stranicko-politická diferenciaci v tištěných médiích do přelomu 19. a 20. století).
- 2.12 Média ve světě ve 20. století** (první světová válka jako mediální válka: propaganda; cenzura; dopady válečných restrikcí na média; meziválečná média v Evropě: vlastnická koncentrace; mediální impéria; počátky rozhlasového vysílání; sovětský komunismus, německý nacismus a média; druhá světová válka a média; vývoj médií v liberálních západních demokraciích po roce 1945).
- 2.13 Česká média za první republiky, za druhé republiky a protektorátu, za třetí republiky** (rozdíly a specifika: obecná charakteristika médií, tiskové poměry a cenzurní praxe; informační zdroje, média a politické strany, dobová nová média; média mezi kolaborací a odbojem; média jako nástroj společenské očisty).
- 2.14 Česká média v područí státu a stranického aparátu KSČ** (proměna struktury médií od roku 1948 do 60. let 20. století; kontrola a řízení médií – legislativa, cenzurní praxe, postavení novinářů aj., dobová nová média; média během měsíců pražského jara a po nástupu normalizace: liberalizace v mediální praxi, otázka cenzury, role médií za vojenské intervence v srpnu 1968, obnova mocenské kontroly nad médii).
- 2.15 Definice kvantitativního výzkumu** (základní funkce výzkumu, cíl a předmět výzkumu, výběr zkoumaných jednotek, výzkumný projekt, fáze výzkumu, triangulace metod).
- 2.16 Kvantitativní metody zpracování dat** (indikátor – proměnná – znak, validita a reliabilita, statistická analýza dat, souvislost proměnných, interpretace, nepravá souvislost; dotazník, veřejné mínění, volební výzkumy).
- 2.17 Specifika kvantitativní obsahové analýzy** (design výzkumu, role hypotéz a výzkumných otázek, interpretace dat, výzkumy mediální agendy, Chapel Hill Study).
- 2.18 Kódování kvalitativních dat** (podstata kódování, typy kódů, kódovací postupy, kódování v zakotvené teorii).
- 2.19 Principy analýzy, interpretace a prezentace kvalitativních dat** (např. hermeneutická analýza, kritická diskursivní analýza, členská kategorizační analýza, tematické analýzy ad.; pozice teorie v kvalitativním přístupu; prezentace kvalitativních dat).
- 2.20 Etické aspekty výzkumu** (všeobecná etická východiska; procesní etika, výzkumná mikroetika, publikační etika; problematika informovaného souhlasu a uchování dat; specifika kvalitativního výzkumu).